

Inge Hermanrud

Evaluering av SANN-prosjektet ved
Midt-Østerdal videregående skole

SANN: Skole - Arbeid - Nytenkning -
Nærmiljø

Høgskolen i Hedmark
Rapport nr. 11 – 2006

Fulltekst

Utgivelsessted: Elverum

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I rapportserien fra Høgskolen i Hedmark publiseres FoU-arbeid og utredninger. Dette omfatter kvalifiseringsarbeid, stoff av lokal og nasjonal interesse, oppdragsvirksomhet, foreløpig publisering før publisering i et vitenskapelig tidsskrift etc.

Rapporten kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Hedmark.
(<http://www.hihm.no/>)

Rapport nr. 11 - 2006
© Forfatterene/Høgskolen i Hedmark
ISBN: 82-7671-552-4
ISSN: 1501-8563

Høgskolen i Hedmark

Tittel: EVALUERING AV SANN-prosjektet ved Midt-Østerdal videregående skole.			
Forfattere: Inge Hermanrud			
Nummer: 11	Utgivelsesår: 2006	Sider: 39	ISBN: 82-7671-552-4 ISSN: 1501-8563
Oppdragsgiver: Midt-Østerdal videregående skole			
Emneord: Endring i skolen, arbeidsliv, partnerskap og bygdeinnovasjon.			
Sammendrag: Denne rapporten er en evaluering av SANN-prosjektet ved Midt-Østerdal videregående skole. SANN står for Skole – Arbeid – Nytenkning – Nærmiljø. Kjerneaktiviteten i prosjektet er praksisperioder i arbeidslivet for førsteårs elever. Prosjektet ble initiert i 2002 og satt i gang for fullt i 2003. Rapporten viser at samarbeid mellom skole og arbeidsliv bidrar til endring i skolen, fornøyde elever og nye viktige nettverk mellom skole, elever og arbeidslivet. Vi argumenterer i rapporten for at prosjektet er en innovasjon, fordi SANN prosjektet bidrar til nytt samarbeid mellom skolen og arbeidslivet i Østerdalsregionen.			

Høgskolen i Hedmark

Title: Evaluation of the SANN-project at Midt-Østerdalen high-school.			
Authors: Inge Hermanrud			
Number: 11	Year: 2006	Pages: 39	ISBN: 82-7671-552-4 ISSN: 1501-8563
Financed by: Midt-Østerdal videregående skole.			
Keyword: Cooperation between school and working life, partnership, local development and organization change at Midt-Østerdal high school.			
Summary: This report is an evaluation of the present SANN-project at Midt-Østerdal videregående skole (equals high school). The SANN project stands for Cooperation – School – Work life – Community. The core activity in the project is work life internships at first year at Midt-Østerdal high. The project was initiated in 2002 and run fully from 2003. The report shows that cooperation between school and work life contributes to changes in the school organization, satisfied pupils and important network between school, pupils and working life. In this report we argue that this project is an innovation, because the SANN-project contribute to new collaboration between school and working life in the Østerdal region.			

FORORD

Denne rapporten er laget for Midt-Østerdal videregående skole. Rapporten har vært utarbeidet vår/sommer 2006.

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle informanter og respondenter som har bidratt med data til denne undersøkelsen.

Rena, september 2006.

Inge Hermanrud

INNHold

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER.....	11
INNLEDNING.....	13
EVALUERING SANN-PROSJEKTET ”BEST PRACTICE” ELLER LÆREPROSESS?.....	15
VURDERING AV SANN-PROSJEKTET MED DATA	
PRESENTASJON.....	19
Hvem er brukerne av prosjektet?.....	19
Datagrunnlaget.....	19
Synspunkter fra brukerne av SANN-prosjektet.....	20
1. I hvor stor grad er du fornøyd med at skolen har et bredt tilbud slik at de fleste elevene kan få bo hjemme under skolegangen?.....	20
2. I hvilken grad mener du at kombinasjonen mellom praksisperioder og opplæring på skolen er en god måte å drive opplæring på?.....	21
3. I hvor stor grad får du bruk for den opplæringen du får på skolen når du er ute i praksis?.....	23
4. Hvor stor grad synes du at praksisen bygger opp under teorien du får på skolen?.....	24
5. I hvor stor grad synes du at allmennfagene blir knytte opp mot studieretningsfagene og praksisplassene?.....	24
6. I hvor stor grad er du fornøyd med det faglige utbyttet du har hatt på praksisplassene?.....	25

7. I hvor stor grad motiverer praksisukene for skolearbeidet når du er på skolen?.....	26
8. Har praksisukene endret ditt yrkesvalg?.....	27
9. I hvilken grad har du delt dine praksiserfaringer med dine medelever?.....	28
10. Hvor stor grad er du fornøyd med oppfølgingen fra skolen da du var i praksis?.....	29
10. SANN-prosjektet – en innovasjon for lokal utvikling i Øster-dalsregionen?.....	30
11. Hvilke effekter på lokal /regional utvikling har SANN-prosjektet?.....	32
UTVIKLINGSMULIGHETER FOR SANN-PROSJEKTET.....	35
KONKLUSJON.....	37
LITTERATURLISTE.....	39

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

SANN-prosjektet skal bidra til utvikling av skole og region gjennom nytenkning og samarbeid med arbeidslivet, offentlige og private virksomheter. Konkret dreier det seg om praksisopphold for elevene i lokalt/regionalt arbeidsliv og samarbeid mellom ulike skolefag med samme faglige mål. Prosjektet ble initiert i 2002. Evalueringen legger vekt på å se etter effekter, men også stimulere til videre utvikling av prosjektet. Følgende delkonklusjoner har vi kommet frem til:

- Elevene er overveiende positive til at skolen har et bredt tilbud slik at de fleste elevene kan få bo hjemme under skolegangen. Elevene er også mer positive enn i 2004.
- Elevene er storforneøyd med ordningen med praksisperioder i opplæringen. Både elevene og lærerne er mer positive når vi sammenligner med 2004. Virksomhetene er også i stor grad positive ut fra de data vi har fra 2004.
- Elevene får i stor grad bruk for den kunnskapen de lærer på skolen ute i praksis, og dette i større grad enn i 2004.
- Praksisperiodene gir elevene et godt faglig utbytte når vi snakker om studieretningsfag, men i mindre grad for allmennfagene. Alt i alt ser vi betydelige forbedringer i å tydeliggjøre sammenheng mellom teori og praksis for elevene mellom 2004 og 2006.
- Praksisen motiverer i stor grad elevene til i det vanlige skolearbeidet. Vi ser også her tegn til fremgang fra 2004, men for noen av elevene er det en utfordring å ta fram fagbøkene etter at praksisarbeidsdagen er over.

- Praksisperiodene bidrar til å forsikre mange om at de tar det rette yrkesvalget, samtidig som en betydelig andel av elevene revurderer sitt yrkesvalg.
- Utveksling av erfaringer og kunnskap fra praksis begrenser seg ofte til å presentere erfaringene en gang for klassen. Her er det muligheter for forbedringer. Interessant er det at enkelte elever på eget initiativ lærer hverandre ferdigheter de har tilegnet seg i praksis.
- Elevene er godt fornøyd med oppfølgingen fra skolen, med enkelte få unntak.
- SANN-prosjektet er en innovasjon i lokalt utviklingsarbeid i Midt-Østerdalen fordi prosjektet bryter grenser mellom arbeidsliv og skole. SANN-prosjektet er et innovativt lokalt utviklingsprosjekt, fordi prosjektet betyr nytt samarbeid og nye roller for både skolen og arbeidslivet/virksomhetene.
- Midt-Østerdal videregående skole har effekter på lokal utvikling i Midt-Østerdalen gjennom sitt bidrag til bolyst og rekruttering av arbeidskraft i foreldre generasjonen.

Hovedkonklusjonen er at SANN-prosjektet er en innovasjon lokalt og bidrar til lokal/regional utvikling på grunn av at det innebærer nytt samarbeid. Samarbeidet med arbeidslivet er blitt utvidet i den siste perioden til undervisning og lån av utstyr, altså utover praksisarbeidsplassene. Mer fornøyde elever fra 2004 til 2006 tyder også på gode endringsprosesser på skolested Koppang.

INNLEDNING

Dette er en rapport på oppdrag for Midt-Østerdal videregående skole. Hensikten med rapporten er å gjennomføre en evaluering av SANN-prosjektet ved Midt-Østerdalen videregående skole, som ble initiert i 2002.

SANN står for Skole – Arbeid – Nytenkning – Nærmiljø og er et begrep som er lånt fra Rissa videregående skole i Sør-Trøndelag. I korte trekk handler SANN-prosjektet om, i følge prosjektbeskrivelsen,

”å kunne tilby et bredt grunnkursstilbud ved Koppang videregående skole for elever i denne regionen, på en annen måte enn det tradisjonelt tilbys”.

Målsettingene for prosjektet er knyttet til:

- at lokal/ regional ungdom skal få et bredt tilbud
- bidra til regional utvikling
- utvikle skolen

Ambisjonene i prosjektet er spennende og knytter seg både til intern organisasjonsutvikling og det å gjøre skolen til en deltaker og med-spiller i lokal og regional utviklingssammenheng.

Konkret dreier prosjektet seg om utplassering av elever på grunnkurs nivå i offentlige og private virksomheter i tre perioder av to uker i løpet av et år. Viktig tiltak er samarbeid med bedrifter i regionen – skolen har i dag et nettverk på 50 virksomheter, både små og mellomstore.

Det er en stor utfordring når et slikt prosjekt skal evalueres, fordi det krever betydelig avgrensning, datainnsamling og tolkning. For å gjøre en avgrensning tar vi utgangspunkt det konkrete tiltaket utplassering av elever og målsettingene for prosjektet, og vi diskuterer følgende spørsmål:

1. Hvilke effekter på lokal/regional utvikling har SANN-prosjektet?
2. SANN-prosjektet – en innovasjon for lokal utvikling i Østerdals-regionen?

Vi vil nå først se nærmere på hva som ligger i begrepet evaluering og vi vil presentere to alternative måter å tenke evaluering på knyttet til SANN-prosjektet. Deretter vil vi presentere våre data og diskutere hovedproblemstillingene.

EVALUERING SANN-PROSJEKTET ”BEST PRACTICE” ELLER LÆREPROSESS?

Evaluering knyttes ofte til målstyring og det å skaffe tilbakemeldinger for å forbedre eksisterende tilbud, med fokus på å bli mer sensitiv overfor brukernes krav for å kunne forbedre tiltaket (her SANN-prosjektet). Implisitt i denne nevnte evalueringsform er troen på at man kan finne objektivt ut om SANN-prosjektet bør fortsette og gi klare oppskrifter på hvordan praksisoppholdet skal organiseres for å gi best mulig utbytte for eleven. Eksempelvis vil det knyttet til SANN-prosjektet kunne være interessant å lete etter eksempler på godt samarbeid mellom skole-, elev og virksomheter, kalt ”best practice” og prøve å systematisk gjøre de gode grepene overfor alle elevene og flere virksomheter i arbeidslivet. Denne formen og alternativ evalueringsform presenteres i tabellen under.

Klassisk evalueringsform - ”best practice”	Alternativ evalueringsform - ”evaluerings som læringsprosess”.
Bygger på troen på at det finnes en optimal løsning	Man har ikke tenkt helt igjennom formålet med evalueringen
Ekspertkunnskap skal lede en på rett vei	Erkjenner at få følger bokstavelig evalueringens konklusjoner

<p>Forutsetning: Objektiv og sann kunnskap om tiltaket (for eksempel SANN-prosjektet) finnes</p> <p>Hensikt med tiltaket er å anbefale justeringer i tiltaket, eventuelt ned- eller oppprioriteringer av tiltaket (her SANN-prosjektet).</p>	<p>Fokus på å stimulere til læreprosesser</p> <p>Kunnskapsutvikling er dynamisk, relasjonell og situasjonsavhengig.</p> <p>Ydmyk overfor at det finnes ulike og motstridende tolkninger av tiltaket (her SANN-prosjektet)</p> <p>Hensikt med evalueringen: stimulere til diskusjon, refleksjon og økt erkjennelse blant de som evalueres (her SANN-prosjektet).</p>
---	--

Hentet fra Jakobsen 2004.

Den klassiske evalueringsformen ”best practice” har sine åpenbare styrker gjennom fokus på å nå målsettinger, men også klare ulemper. Ofte er det heller slik at det tiltaket man skal evaluere, som SANN, er et sammensatt tiltak hvor brukerne har ulike behov - og hvor godt eller dårlig resultatet i stor grad er situasjonsavhengig. Klare suksesskriterier eller ”best practice” eksempler kan da faktisk være mindre relevant på grunn av ulike behov elevene har.

Evalueringer i det alternative synet blir heller å vektlegge arenaer for læreprosesser gjennom å bidra til diskusjon, refleksjon og økt erkjennelse hos de som evalueres. Særlig viktig i den alternative formen for evaluering er at man er ydmyk overfor ulike tolkninger av det man finner. For oss vil disse tankene være her et viktig korrektiv for oss når vi skal tolke ulike brukeres (elever, lærere og ulike virksomheters) syn på SANN-prosjektet.

Med dette som bakteppe vil vi først fokusere på de synspunkter viktige brukere av prosjektet har. Konkret tar dermed evalueringen

for seg følgende aktører og deres opplevelse av prosjektet:

- elevene
- lærerne
- lokalt næringsliv/arbeidsliv, virksomhetene.

Avslutningsvis vil vi se på hva SANN i regional eller lokal utviklings-sammenheng er og kan være. Dermed håper vi å bidra til å stimulere til refleksjon knyttet til Midt-Østerdal videregående skole og SANN-prosjektets utadrettede rolle. Tar vi tankene om alternativ evaluering alvorlig er samtalen mellom evaluator og skolen vel så viktig som det som er skriftliggjort i denne rapporten. Slik sett blir evaluering et middel til forbedring og utvikling, fremfor et mål i seg selv.

VURDERING AV SANN-PROSJEKTET MED DATA PRESENTASJON

Hvem er brukerne av prosjektet?

I SANN sammenheng kan vi si at brukerne både er elevene og virksomhetene (både offentlige virksomheter og private bedrifter), og dermed blir deres oppfatning av prosjektet viktig. Vi mener også at lærerne er brukere av prosjektet, siden praksisdelen er en viktig del av under-isningsopplegget ved Midt-Østerdal videregående skole og skal være et viktig bidrag inn i det skolefaglige. Synspunkter fra lærerne er også viktig i forhold til å forstå utviklings- og endringsprosesser ved Midt-Østerdal videregående skole og skolestedet Koppang.

Datagrunnlaget

Dataene fra elever baserer seg på 12 intervju og 39 spørreskjema. For lærerne fikk vi inn 9 svarskjema og fra praksisarbeidsplassene (offentlige og private virksomheter) fikk vi 8 svarskjema av 16 mulige (spørreskjema ble kun sendt til virksomheter i Østerdalsregionen som vi hadde e-post adresse til). Disse siste dataene (under 10 respondenter) presenteres ikke statistisk, men vi tar med de kommentarer og synspunkter som har kommet frem. For å kompensere for manglende data fra virksomhetene er det supplert med informantintervju i Åmot og Stor-Elvdal. Rapporten trekker også på skolens egne data innsamlet i 2004, samt dokumenter om SANN-prosjektet. Flere av spørsmålene vi har stilt er de samme som skolen selv stilte i 2004, og dette gir oss mulighet til å sammenligne og til å supplere våre data.

Synspunkter fra brukerne av SANN-prosjektet

1. I hvor stor grad er du fornøyd med at skolen har et bredt tilbud slik at de fleste elevene kan få bo hjemme under skolegangen?

Spørsmålet setter søkelys på betydningen av å ha et skoletilbud på videregående nivå lokalt. Tanken er at hvis elevene får muligheten til å være lengre på hjemstedet vil det også kunne øke muligheten for at deres lokale identitet blir sterkere enn om man må flytte fra hjemstedet som 16 åring, men slik effekter er vanskelig å måle, i hvert fall nå så tidlig i prosjektet.

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
Svært misfornøyd	0 %	6 %
Ikke fornøyd	0 %	3 %
Litt fornøyd	20,5 %	37,5 %
Svært fornøyd	79,5 %	53 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=32

Tabell 1: I hvor stor grad er du fornøyd med at skolen har et bredt tilbud slik at de fleste elevene kan få bo hjemme under skolegangen

Som vi ser av tabellen over er elevene svært fornøyd med at skolen har et bredt tilbud slik at man kan få bo hjemme under skolegangen. Dette er en fremgang fra undersøkelsen fra 2004 der 53 % var Svært fornøyd og 37,5 % Litt fornøyd, resterende, 3 stk, var da Ikke fornøyd eller Svært misfornøyd.

Det elevene argumenterer med, ut fra våre intervjudata, er at de er for unge til å reise ut første året, og at det er en fordel å slippe utgifter til hybel etc. Andre trekker også inn at Midt-Østerdal videregående skole er en skole hvor alle kjenner alle og at alle er venner med alle.

Delkonklusjon: Elevene er overveiende positive til at skolen har et

bredt tilbud slik at de fleste elevene kan få bo hjemme under skolegangen, de er også mer positive enn i 2004.

2. I hvilken grad mener du at kombinasjonen mellom praksisperioder og opplæring på skolen er en god måte å drive opplæring på?

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	0 %	2,9 %
I liten grad	0 %	5,8 %
I noe grad	25,6 %	41 %
I stor grad	71,8 %	50 %
Bortfall	2,6 %	0 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=34

Tabell 2. I hvilken grad mener du at kombinasjonen mellom praksisperioder og opplæring på skolen er en god måte å drive opplæring på?

Spørreundersøkelsen viser at elevene i stor grad er fornøyd med praksisen. Også her ser vi en fremgang siden undersøkelsen i 2004 der 50 % svarte i stor grad og 41 % i noe grad.

For noen er praksisen et pusterom fra tradisjonell undervisning på skolen. For andre, viser intervjuene, oppleves praksisen som en arena hvor man får en bedre forståelse for hvorfor man skal gjøre det læreren på skolen sier. Atter andre sier for eksempel at det fine med praksisen er at ”man blir mer selvstendig,(fordi man) må bli mer selvstendig... å jobbe under press er kult”. (siterer fra intervjuene med elever) .

Noen sitater fra elever i spørreundersøkelsen 2006:

”lærer mye av praksisperioden”.

” Du får vist det du har lært når du er ute i praksis”.

Litt kritisk bemerkning:

”Det er jo gøy med praksis, men man lærer ikke så mye. Det spørs hvor man er og om de som har butikken har tid til å hjelpe.”

Flere kommenterte at det hele avhenger av hvor du er og hvilke oppgaver du får.

Elevenes oppfatninger deles i høy grad av lærerne. På dette spørsmålet svarte 6 av 9 at denne kombinasjonen i stor grad er en god måte å drive opplæring på. De resterende 3 svarte i noe grad. I skolen egen undersøkelse fra 2004 svarer 4 i stor grad og 4 i noe grad på samme spørsmålet, vi kan altså se en mulig økende positiv tendens i synet på ordningen med praksis blant lærerne.

Noen sitater fra lærere i spørreundersøkelsen 2006:

”Elevene får større mulighet til å hente teori på praktisk utøvelse”

”Svært avgjørende hvilke dialog og innhold for grad av vellykkethet”

I undersøkelsen fra 2004 svarte 25 virksomheter i stor grad på dette spørsmålet, og de resterende 6 i noe grad.

Noen sitater fra virksomhetene i spørreundersøkelsen fra 2006:

”Forutsetning for suksess er tett oppfølging av ansvarshavende med tilbakemeldinger til eleven”

”Ulik innsats fra elevene, oppgavene fra skolen kunne vært bedre og mer avhengig av at elevene jobbet sammen med de ansatte i bedriftene om dem (oppgavene)”

Delkonklusjon: Elevene er stor fornøyd med ordningen med praksisperioder i opplæringen. Både elevene og lærerne er mer positive når vi sammenligner med 2004. Virksomhetene er også i stor grad positive ut fra de data vi har fra 2004.

3. I hvor stor grad får du bruk for den opplæringen du får på skolen når du er ute i praksis?

Bakgrunnen for spørsmålet er å finne ut mer om sammenhenger mellom det skolen tilbyr og hva som faktisk ses på som nyttig i praksis.

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	0 %	5,7 %
I liten grad	0 %	37 %
I noe grad	53,8 %	37 %
I stor grad	46,2 %	20 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=35

Tabell 3: I hvor stor grad får du bruk for den opplæringen du får på skolen når du er ute i praksis.

Vi ser at alle mer eller mindre er fornøyd og at vi igjen finner forbedret resultat fra 2004. Resultatet tyder på at skolen har hatt suksess med forbedringer av sitt opplegg. En forklaring kan være at både skolen og virksomhetene har lært av sine erfaringer.

I intervjuene av elever kom det frem at siden de var på første året kunne de ikke være forberedt på å kunne gjøre alle oppgaver på praksisarbeidsplassen. Kritisk var om praksisarbeidsplassen var forberedt med relevante oppgaver. En elev hevdet at hvis hun hadde lært å måle opp før hun reiste i praksis, kunne hun ha lært mer på restauranten. Men elevene har også forståelse for at det er vanskelig å tilpasse undervisningen til alle mulige og forskjellige praksissteder, så konklusjonen er at elevene er fornøyd.

Noen sitater fra spørreundersøkelsen 2006:

”Jeg får brukt en del ja, f.eks hygiene”

”Vi bruker teorien fra skolen på arbeidsplassen”

Delkonklusjon: Elevene får i stor grad bruk for den kunnskapen de lærer på skolen ute i praksis, og dette i større grad enn i 2004.

Spørsmål 4-6 handler om integrering av praksis og fagene på skolen

4. Hvor stor grad synes du at praksisen bygger opp under teorien du får på skolen?

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	0 %	5,7 %
I liten grad	5,1 %	20 %
I noe grad	69,2 %	45 %
I stor grad	25,6 %	28,5 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=35

Tabell 4: Hvor stor grad synes du at praksisen bygger opp under teorien du får på skolen?

Vi merker oss at et de fleste svarer enten i noe grad eller i stor grad. Resultatet viser mindre endringer siden 2004. Positivt er at færre svarer i kategoriene i svært liten grad og i liten grad i 2006 enn i 2004.

5. I hvor stor grad synes du at allmennfagene blir knytte opp mot studieretningsfagene og praksisplassene?

Bakgrunnen for spørsmålet er ønske om at flest mulig av kursene og praksis skal støtte hverandre. I den sammenhengen er det viktig at allmennfagenes relevans viser seg i studieretningsfagene og i praksis.

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	5,1 %	25 %
I liten grad	33,3 %	25 %
I noe grad	51,3 %	43,7 %
I stor grad	10,3 %	6,25 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=32

Tabell 5: I hvor stor grad synes du at allmennfagene blir knytte opp mot studieretningsfagene og praksisplassene?

En åpenbar tolkning her er at allmennfagene i mindre grad synes å være knyttet opp mot praksisen enn studieretningsfaget, men at det er forbedringer fra 2004.

6. I hvor stor grad er du fornøyd med det faglige utbyttet du har hatt på praksisplassene?

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	0 %	5,7 %
I liten grad	2,6 %	14,3 %
I noe grad	25,6 %	31 %
I stor grad	71,8 %	40 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=35

Tabell 6: I hvor stor grad er du fornøyd med det faglige utbyttet du har hatt på praksisplassene?

Svaret på dette spørsmålet tydeliggjør for oss hvor positivt SANN-prosjektet og praksisplassene er. 70% er i stor grad fornøyd med det faglige utbyttet de har fått. I 2006 elevene er også betydelig mer fornøyd enn 2004 elevene med det faglige utbyttet.

Eksempler på kommentarer fra spørreundersøkelsen:

”Lærer utrolig mye”

”Man lærer utrolig mye. Det er mye lettere å forstå når man får prøvd det i praksis”

”Man lærer å jobbe selvstendig og løser problemer som oppstår”

Lærerne er litt mindre positive hvis vi ser på deres svar på spørsmålet ”I hvor stor grad er du som lærer fornøyd med det faglige utbytte eleven har hatt på praksisarbeidsplassene”– der er 3 svært fornøyd og 4 litt fornøyd, mens en er negativ og en har ikke svart. En lærer med positive erfaringer skriver denne kommentaren ”Har svært gode

erfaringer, fine tilbakemeldinger fra kontaktpersonene – og fornøyde elever.”

Felles delkonklusjon på spørsmål 4-6 : Praksisperiodene gir elevene et godt faglig utbytte når vi snakker om studieretningsfag, men i mindre grad for allmennfagene. Alt i alt ser vi betydelige forbedringer i å tydeliggjøre sammenheng mellom teori og praksis for elevene mellom 2004 og 2006.

7. I hvor stor grad motiverer praksisukene for skolearbeidet når du er på skolen?

Bakgrunnen for dette spørsmålet var å avdekke mulige positive effekter på skolen før og etter praksisopphold(ene).

	Antall svar i % 2006	Antall svar i % 2004
I svært liten grad	2,6 %	5,8 %
I liten grad	7,7 %	11,7 %
I noe grad	35,9 %	38 %
I stor grad	53,8%	44 %
Totalt	100 % N=39	100 % N=34

Tabell 7: I hvor stor grad motiverer praksisukene for skolearbeidet når du er på skolen?

Et flertall, over halvparten 21 stykker, mener at praksisukene motiverer til skolearbeid. Vi ser også at 2006 elevene blir mer motivert enn 2004 elevene.

Eksempler på kommentarer fra spørreundersøkelsen:

”Praksisen er motiverende fordi det er noe man ser frem til”

”Man får på en måte mer energi til å gjøre en bedre innsats på skolen”

I intervjuene kom det frem at elevene hadde pensum de skulle lese i praksisperioden, men for enkelte ble det litt tungt å ta frem bøkene etter at praksisarbeidsdagen var over.

Delkonklusjon: Praksisen motiverer i stor grad elevene til det vanlige skolearbeidet. Vi ser også her tegn til fremgang fra 2004. Men for noen av elevene er det en utfordring å ta fram fagbøkene etter at praksisarbeidsdagen er over.

8. Har praksisukene endret ditt yrkesvalg?

Dette spørsmålet er meget sentralt i SANN-prosjektet hvor førsteårs elevene får muligheten til å teste ut/få et mer realistisk forhold til sitt yrkesvalg. Dette spørsmålet ble bare stilt i 2006, derfor har vi ikke sammenligningsgrunnlag.

	Antall svar
I svært liten grad	30,8 %
I liten grad	15,4 %
I noe grad	28,2 %
I stor grad	25,6 %
Totalt	100 % N=39

Tabell 8: Har praksisukene endret ditt yrkesvalg?

For 12 stykker, 30%, har ikke praksisukene endret yrkesvalget. Vi kan her tenke oss at praksisoppholdet har fungert som en bekreftelse på et valg de ønsker å gjøre. Men som vi ser har 25,5 % eller 11 stykker i noe grad endret sitt yrkesvalg. Et eksempel på dette kan være hun som ønsker å bli kokk men som ikke lenger aller helst vil jobbe på "a la carte restaurant" fordi hun opplevde det som utrolig slitsomt og stressende, men at kjøkkenet på Rena Leir og Moratunet på Koppang fremsto som mer attraktive arbeidsplasser etter praksisperioden med sine rutiner og forutsigbare oppgaver.

At 10 stykker gjennom praksisperioden i stor grad har endret sitt yrkesvalg er ikke oppsiktsvekkende, men viser hvor nyttig praksisen har vært for en stor gruppe.

Eksempler på kommentarer fra spørreundersøkelsen 2006:

"Jeg fant f.eks ut at journalistyrket ikke er noe for meg"

"Før hadde jeg lyst til å jobbe i barnehage, det har jeg ikke lengre"

"Ikke på noen måte"

"Nei, men jeg vet at jeg aldri skal jobbe med blomster!"

"Etter praksisuken ble jeg noe usikker"

Delkonklusjon: Praksisperioden bidrar til å forsikre mange om at de tar det rette valget, samtidig som en betydelig andel av elevene revurderer sitt yrkesvalg.

9. I hvilken grad har du delt dine praksiserfaringer med dine medelever?

Bakgrunnen for spørsmålet er i hvilken grad elevene utveksler erfaringer og kunnskap de har ervervet under praksisoppholdet. Dette spørsmålet ble bare stilt i 2006, derfor har vi ikke sammenligningsgrunnlag.

	Antall svar
I svært liten grad	2,6%
I liten grad	23.1%
I noe grad	51.3%
I stor grad	23.1%
Totalt	100% N= 39

Tabell 9: I hvilken grad har du delt dine praksiserfaringer med dine medelever?

Her ser vi en ganske god spredning i svar. Blant de som har krysset av på ”I noe grad” har noen skrevet i kommentarrubrikken at de presenterte sine erfaringer i klassen en gang. Vel så interessant var det som kom frem i intervjudelen. Uten at læreren har tatt initiativet har elevene vist hverandre knep og teknikker de har lært på de ulike arbeidsplassene.

Delkonklusjon: Utveksling av erfaringer og kunnskap begrenser seg ofte til å presentere en gang for klassen. Her er det muligheter for forbedringer. Interessant er det at enkelte elever på eget initiativ lærer hverandre ferdigheter de har tilegnet seg i praksis.

10. Hvor stor grad er du fornøyd med oppfølgingen fra skolen da du var i praksis?

Bakgrunnen for spørsmålet er å kunne gjøre forbedringer mens elevene er i praksis.

	Antall svar
I svært liten grad	0 %
I liten grad	5,1 %
I noe grad	41 %
I stor grad	53,8 %
Totalt	100 % N=39

Tabell 10: Hvor stor grad er du fornøyd med oppfølgingen fra skolen da du var i praksis.

Over 90 % er som vi ser er litt eller svært fornøyd med oppfølgingen. I intervjuene fanget vi opp kun en kritisk merknad om at det var dårlig informert om refusjon av reiseutgifter, men at dette ble rettet opp.

Eksempler på kommentarer i spørreundersøkelsen 2006:

”Faglærer er nøye med oppfølging”

"Det var greit nok"

"Vi fikk veiledning under og etter praksisen. Bra!"

Kritiske merknader:

"Ene praksisperioden kom det ikke lærer på besøk til meg i det hele tatt. På grunn av at læreren ikke hadde førerkort og togene sviktet. Dårlig fra skolens side".

"Praksisplassene må få mer informasjon før praksis"

En kommentar jeg ønsker å fremheve fra virksomhetene er denne:

"Kunne ønsket mer oppfølging av elevene underveis i praksisperioden, og ønsker "kurs" for de ansatte som skal ta imot elever i forkant."

I 2004 stilte skolen spørsmål til virksomhetene om "hvordan er du fornøyd med oppfølgingen og samarbeid med skolen?" Der svarte 15 at de var "Svært fornøyd", 9 "Noe fornøyd", 8 "Litt misfornøyd". Et av ankepunktene var blant annet at læreren i liten grad var i dialog med arbeidsplassen og man ønsket seg tilbakemelding på hvordan eleven opplevde praksisen for å selv lære av eleven. Forslaget over om "kurs" kan være et tiltak for å gi en best mulig oppfølging av elev og bedrift.

Delkonklusjon: Elevene er godt fornøyd med oppfølgingen fra skolen, med enkelte få unntak.

10. SANN-prosjektet – en innovasjon for lokal utvikling i Østerdalsregionen?

Vi velger å legge vekt på begrepet lokal utvikling her, siden begrepet regional utvikling i norsk sammenheng oftest brukes om større områder enn kommunene Rendalen, Stor-Elvdal og Åmot.

Lokalt utviklingsarbeid som tiltak eller utviklingsmetode har utviklet seg betydelig de siste 20-30 år. Kort fortalt er hovedtankegangen i nyere strategier at man prøver å se ulike utfordringer og muligheter på tvers av ulike sektorer eller samfunnsområder i større grad i sammenheng. Dette er SANN-prosjektet et godt eksempel på – gjennom målsettinger om:

- Å tilby et bredt utdanningstilbud til all ungdom i regionen. Et bredt tilbud appellerer til en bredere sammensetning av elever på skolen, noe som er viktig for infrastrukturen og allemenn/yrkesfag.
- Å stimulere til næringsutvikling ved utstrakt samarbeid mellom skole og bedrifter.
- Å bidra til at ungdom får bo hjemme og være i nærmiljøet sitt under utdanning.
- Å styrke skolen som kompetansebedrift.

Kilde: dokumenter om SANN-prosjektet.

Målsettingene favner, som vi ser, over både skolens virksomhet, det å styrke lokalsamfunn og næringsliv. Et viktig trekk ved nye effektive lokale utviklingsstrategier er fokus på å oppnå ”vinn – vinn” for alle involverte, noe SANN-prosjektet gjennom sine målsettinger også er et eksempel på – eksempelvis gjennom å bidra til rekruttering i lokale bedrifter og utnytte ressurser (maskiner og fagkunnskap) – på tvers mellom skole og bedrift. Det er bare kreativiteten som stopper her og flere muligheter finnes helt sikkert.

Teorier om lokalt utviklingsarbeid setter mennesket i sentrum fordi man har tro på at vi kan klare å finne gode innovative og fleksible løsninger sammen. Utvikling sies å oppstå når aktører som skole og arbeidsliv lærer å samarbeide på nye måter og former nye roller, som bidrar til at man løser felles utfordringer. Konkret et eksempel på dette fra SANN-prosjektet er når skolen får bruke kjøkkenet eksempelvis på Moratunet sykehjem eller hvis en elektriker på Berg og Sandbo (Koppang) kommer inn å har timer på skolen, altså en ny rolle for elektrikeren på Berg og Sandbo.

Delkonklusjon: SANN-prosjektet er en innovasjon i lokalt utviklingsarbeid i Midt-Østerdalen fordi prosjektet bryter grenser mellom arbeidsliv og skole. SANN-prosjektet er et innovativt lokalt utviklingsprosjekt, fordi prosjektet betyr nytt samarbeid og nye roller for både skolen og arbeidslivet/virksomheter.

Det verktøyet man har valgt i SANN-prosjektet for å komme videre er partnerskapsavtaler. Dette er et viktig og sentralt verktøy i lokale utviklingsprosesser. Det viktig er at avtalene som inngås fremover tydelig gis et reelt innhold og at de bidrar til nye roller for partnerne og/eller at nytt samarbeid oppstår. Evalueringskriterier knyttet til SANN-prosjektet fremover bør også knyttes opp til partnerskapsavtalene og deres funksjon.

11. Hvilke effekter på lokal /regional utvikling har SANN-prosjektet?

Men kan vi si noe om effektene på lokal og regional med bakgrunn i de funn vi har gjort i undersøkelsen? I liten grad, men det er sannsynlig at elevene gjennom praksisperioden i lokalt næringsliv får øynene opp for de jobbmuligheter som finnes i regionen. Flere av elevene uttrykte at de ønsket å arbeide i Oslo eller Hamar regionene, i hvert fall i en periode. Men med SANN prosjektet så har de i hvert fall muligheten til å vurdere konkrete lokale muligheter. Et eksempel at dette allerede har hatt effekter er at flere av elevene har fått sommerjobber på praksisarbeidsstedet.

Midt-Østerdal videregående skole har allerede i dag åpenbare effekter knyttet til bolysten til de familier med barn som bor eller kan tenke seg å flytte til Stor-Elvdal og Rendalen – når man vet at deres barn kan gå på skole der til de er 19 år. Se for deg at du vurderer å ta deg jobb i Østerdalen og at ungene dine er i tenårene – hvilken betydning vil det har for deg at det finnes en videregående skole med et bredt tilbud i regionen når du skal takke ja? Alternativet er at dine barn må bo på hybel på Tynset eller Elverum ca. 10 mil unna. Er slike spørsmål viktig? Er videregående skoletilbud viktig for foreldregenerasjon? Vårt svar er ja.

Delkonklusjon: Midt-Østerdal videregående skole har effekter på lokal utvikling i Midt-Østerdalen gjennom sitt bidrag til bolyst og rekruttering av arbeidskraft i foreldregenerasjonen.

UTVIKLINGSMULIGHETER FOR SANN- PROSJEKTET

Et verktøy for å få i gang selv bærende utviklingsprosesser er organisering av partnerskap og partnerskapsavtaler (Hermanrud 2000, Moseley 2004), og SANN-prosjektet er i gang med å utvikle partnerskapsavtaler med lokalt arbeidsliv/virksomheter.

Slike avtaler er i teorien ment å bidra til økt samarbeid, bidra til å skape nye roller for partene og å bidra til å konkretisere oppgavene. I utviklingssammenheng er det viktig at avtalene legger vekt på nytt samarbeid, dvs. nye partnere eller nye samarbeidsområder, fremfor å formalisere eksisterende samarbeid - selv om sistnevnte også er nyttig. I lokalt utviklingsarbeid ser man for seg ulike stadier der man gjennom samarbeid søker å skape utviklingsprosesser som på sikt søkes å gå av seg selv automatisk ut fra det samarbeidet mellom aktørene og de ulike rollene de ulike aktørene tar på seg. Roller utover å være ett elektriker firma eller en elektriker.

Positivt er det også at vår undersøkelse viser at 7 av 9 lærere mener at samarbeid mellom arbeidslivet og skolen er viktig for Østerdalen, dette tyder på at skolested Koppang er moden for å gå videre i samarbeidet med næringslivet. Flertallet av lærerne er også svært fornøyd med samarbeidet og har sett nye muligheter for samarbeid, men de har i liten grad fått mulighet til å følge opp dette (så her er det muligheter!). Dette handler mye om omstillingsprosesser på skolen og omdefinering av lærerrollen for å kunne bidra til lokal utvikling. Prosjektleder fremstår for mange som entusiastisk og bidrar til at endring skjer.

SANN-prosjektet i dag fremstår som en ”match–maker”, mellom elever og bedrifter som kan bidra til økt rekruttering til lokalt næringsliv og lærlingplasser for elevene. Med en stadig sterkere kamp om og mangel på kompetent arbeidskraft vil prosjektet kunne bli avgjørende i årene som kommer for Østerdalen. Dette er flere bedrifter i regionen bevisst og opptatt av, i følge våre informanter. Med det nettverket skolen nå har opparbeidet vil det nå være muligheter til å skaffe lærling plasser og bidra til rekruttering til lokalt næringsliv.

Det elementet prosjektet mangler er kobling til entreprenørskap og grundervirksomhet. Prosjektet bør også vise elevene entreprenørskap og grundervirksomhet som en mulig karriereveg. Eksempelvis ved at en av praksisukene bør/kan være hos en grunder, slik at elevene ser den muligheten og dermed kan vi øke mulighetene for at elevene blir eller flytter tilbake til regionen.

KONKLUSJON

Hovedkonklusjonen er at SANN-prosjektet er en innovasjon lokalt og bidrar til lokal/regional utvikling fordi prosjektet innebærer nytt samarbeid. Enda mer fornøyde elever fra 2004 til 2006 tyder også på gode endringsprosesser på skolested Koppang. For oppsummering av delkonklusjoner viser vi til sammendraget.

LITTERATURLISTE

Hermanrud, I: 2000: Bygdeutviklingsstrategier: En sammenligning mellom Norge og Irland. i Håvard Teigen (red.) Bygdeutvikling: Historiske spor og framtidige vegval. Tapir Akademiske Forlag.

Jakobsen, S.E: 2004: Evaluering som læringsmekanisme eller pliktøvelse? Kapittel 10 i Innovasjonspolitikken scenografi. Nye perspektiver på næringsutvikling. Tapir Akademiske Forlag.

Moseley, M.J: 2003: Local Partnerships for Rural Development. The European Experience. Cabi Publishing.

Diverse dokumenter om SANN-prosjektet.

- diskusjonsnotater
- avtaler
- brosjyre om SANN
- Skolens egen evaluering i 2004.